

לורנס פישר

"נתחיל בשיעור הראשון, מקום מצוין להתחיל..."

ניוזלטר מספר 56

ברוך שובך. אמנם אני כתבתי למספר אנשים שנושא הניוזלטר הזה יהיה על משהו אחר אבל משהו שאל אותי איך הכל התחיל הרי זה לא כמו פיזיקה שהכל התחיל עם המפץ הגדול.

לתחביב איסוף הבולים, המכונה לעיתים "התחביב של המלכים", יש היסטוריה עשירה הקשורה למלוכה ולדמויות היסטוריות. דמיינו את המלך ג'ורג' החמישי של הממלכה המאוחדת, אוסף בקפידה את אוסף הבולים שלו, שהוא כיום אחד מהאוספים היקרים ביותר בעולם ושייך למלך צ'ארלס הנוכחי. דמיינו את המלך פארוק של מצרים ואת הצאר ניקולאי השני של רוסיה, שנשבו בקסם של פיסות היסטוריה קטנות וצבעוניות. לא רק מלכים, זוכרים את הבול של רוזוולט [ניוזלטר 52](#) בבול של מונקו? העולם בוער במלחמה והוא מצליח לברוח לכמה שעות כדי להתעסק עם הכנסת בולים לאלבום!

הסיפור של איסוף הבולים מתחיל באמת עם הבול הראשון בעולם, "הפני השחור". הבול הונפק ב-1 במאי 1840 בבריטניה הגדולה, והיה פתרון מהפכני למערכת הדואר הכאוטית. לפני הנפקת הבול הראשון, הפני השחור, היה משלוח מכתב עניין יקר, עם מחירים משתנים בהתאם למרחק ולמספר הדפים במעטפה. דמיינו לשלם שילינג - שכר יומי עבור רבים מהעובדים - רק כדי לשלוח מכתב! יותר מזה, לא היו סימנים מוסכמים על תשלום העברת המכתב, האם נשלח על חשבון הנמען או השולח! וגם היו מקרים ששני הצדדים שילמו עובר משלוח הדואר. במקרה שהייתה דרישה שעל הנמען לשלם זה הוביל לרבים לסרב לקבל את הדואר בגלל העלויות הגבוהות.

בעידן זה של כאוס דוארי, אלפי מכתבים נשלחו בעולם לשווא, ולעולם לא נפתחו. חברי הפרלמנט, שיכלו לשלוח דואר בחינם, התבקשו כל הזמן על ידי משפחה וחברים לשלוח מכתבים בשמם. אלו שלא היו להם קשרים כאלה נאלצו להשתמש בתכסיסים שונים כדי להימנע מתשלום דמי הדואר.

יש סיפור מפורסם שאינו אגדה שיום אחד, מורה בריטי בשם רולנד היל (Rowland Hill) היה עד לסצנה מסקרנת. דוור מסר מכתב לאישה בביתה, אך היא החזירה אותו, כי לא יכלה להרשות לעצמה לשלם את דמי הדואר. היל, מסוקרן, שילם את דמי הדואר בשבילה. לאחר שהדוור עזב, האישה גילתה לו שהמכתב היה דף ריק מאחיה, והם סיכמו שהוא ישלח דף ריק כמסר שהוא בסדר. כך היא קיבלה חדשות מבלי לשלם את דמי הדואר הגבוהים. סקרנותו וחמלתו של היל הציתו רעיון מהפכני.

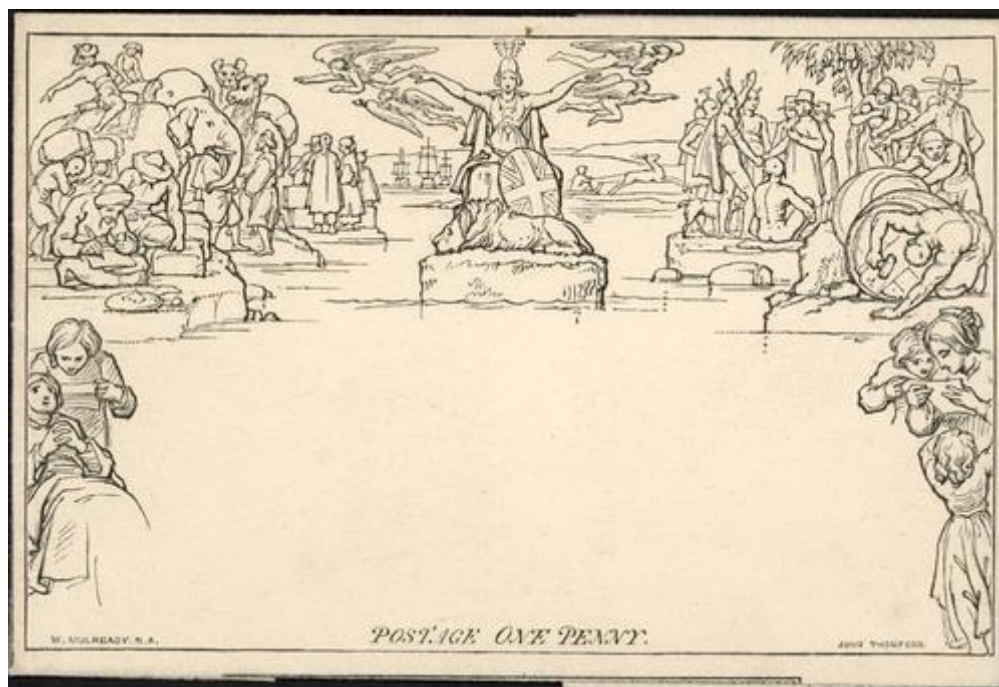
נחוש לשנות את המערכת, היל פנה לפרלמנט כדי לאמץ את תוכנית "דמי הדואר בפני". לראשונה, דמי הדואר ישולמו מראש באמצעות מדבקות קטנות, ומכתבים שנשלחו לכל מקום במדינה יעלו פני אחד בלבד. וכך נולד בול הפני השחור, מה שרואים בצד שמאל עם דיוקנה של מלכת אנגליה שעלתה לשלטון

שלוש שנים קודם! מה אין בבול? שיניים מסביב כדי להפריד בול אחד מהשני, אז חתכו עם מספריים!

התוכנית הפכה את משלוח הדואר לנגישה כמעט לכולם והציעה לעסקים חיסכון משמעותי. למרות החששות הראשוניים שהמערכת תגרום לגירעון תקציבי, מספר המכתבים שלא שולמו ירד באופן דרמטי, ומשרד הדואר החל להרוויח.

עם זאת, היה טוויסט בסיפור. בתחילה, פקידי הדואר ביטלו את הבולים עם דיו כתום, שניתן היה לשטוף בקלות מהבולים השחורים. הם עברו לדיו שחור, שלא נראה על הבול השחור. לאחר ניסויים בצבעים שונים, הפני השחור הוחלף ב-1841 בפני האדום, שניתן היה לבטל בבירור עם דיו שחור.

כדי לפשט את הדברים עוד יותר, הדואר הבריטי הנפיק נייר מכתבים מוכן מראש, הנקרא דבר דואר (Postal Stationery), שעוצב על ידי ויליאם מולרדי. דבר דואר זה היה גיליון נייר שמחירו משולם מראש, עליו נכתב המסר, מקופל ונשלח ללא צורך במעטפה או כניסה לבית דואר לקנות בול (בימים ההם לא הצטרכו לקבוע תור מראש, איזה כיף להם). העיצוב המורכב של מולרדי זכה ללעג בציבור הרחב והוחלף במהירות בעיצובים פשוטים יותר. קריקטורות רבות של דבר דואר של מולרדי פורסמו והן כיום פריטים יקרי

ערך.

אז האם הפני השחור הוא הבול האספני האולטימטיבי? לא בדיוק. למרות שהיה הראשון, הודפסו יותר מ-60 מיליון עותקים, ומספיק מהם נשארו כדי לשמור על מחיר סביר. עם זאת, סיפורו נשאר אבן פינה בהיסטוריה הפילטלית, עדות לתושייה ולתשוקה שמניעים אספנים ומציגים כאחד. מעבר לזה, דרך תחביב זה אנחנו מכירים אנשים רבים מכל העולם שבדיוק כמוני יש להם שריטה קטנה בראש שרוצים ללמוד היסטוריה דרך פיסות נייר.

נהניתם, ספרו לחבריכם, עוד יותר נהניתם, תרגישו חופשיים לשתף. לא נהניתם, אז אולי תהנו מסיפור הבא. בינתיים, תנו לי תמיכה וקנו לי בבקשה כוס קפה באתר זה:

 Support me on Ko-fi

אז זהו, זה הסיפור של היום, ויש עוד אבל בפעם הבאה. אם בא לכם להגיב אז הנה קישור לשליחת מייל אלי: [שליחת מייל](#)

תגובות, הערות, בקשות וכד' ניתן לשלוח אלי ל lf.stamps@gmail.com

אם רוצים להפסיק לקבל את הניוזלטר, נא לשלוח לי מייל חוזר

ניתן להוריד את כל הניוזלטרים הקודמים באתר ההתאחדות: <http://israelphilately.org.il/info.asp?item=489>

מוזמנים גם לבקר באתר: <https://stampandstories.blogspot.com>

אתר חדש בנושא גלויות של הסטרייטיפ היהודי: <https://thejewishstereotypes.blogspot.com>

וגם בערוץ היוטיוב שלי: <https://www.youtube.com/channel/UCHGHlvoXTTM0rpyd3zW3lQQ>